

PENNINGS' KEERZIJDE

2009 - 9

Redactioneel

In deze Keerzijde het vervolg van Torens op de penning, een nieuwe penning van Kenneth Niet, verslag van een atelierbezoek en een aankondiging van twee op handen zijnde veilingen. Ik wens u ook nu leesplezier en houd me zeer aanbevelen voor uw bijdragen die ik graag onder mijn eigen naam zal publiceren: laat het mijn secretaris dan weten: hvdvo91@planet.nl
Ook als u de nieuwsbrief niet meer wenst te ontvangen, kunt u het mijn secretaris laten weten. Oudere nummers van deze nieuwsbrief op: home.planet.nl/~vorst265/medals.html.

1 november 2009, Arssen
Waldemar Pennings

Nieuws en aankondigingen

Veilingnieuws

Er vinden de komende tijd weer twee interessante veilingen van munten en penningen plaats:

- Karel de Geus organiseert op 9 november te Veldhoven een veiling, waarbij de penningen in het middagedeelte aan bod komen. Daarin onder meer 25 verschillende penningen van C. Wienecke, en ook penningen van Loeki Metz, Nico Onkenhout, C.J. van der Hoef en nog veel meer, waaronder historiepenningen. Karel de Geus heeft een prachtige catalogus met richtprijzen voor de veiling uitgegeven, ook on-line beschikbaar: www.kareldegeus.nl
- Schulman b.v. organiseert op 6 en 7 november een veiling in Hotel Lapershoek te Hilversum. Een belangrijk onderdeel vormen hier de penningen uit de zogenaamde collectie Begeer. Merendeels zeer klassieke penningen maar er zitten juweeltjes tussen. Verder een ruim aanbod van zogenaamde historiepenningen. Het veilingboek alleen al is het verzamelen waard. Meer informatie op www.schulman.nl

Penningtentoonstelling

In samenwerking met het *Landelijke Kunstenaarsgenootschap de Ploegh* organiseert de Vereniging voor Penning Kunst een penningtentoonstelling in *Galerie de Ploegh* te Soest van 13 december 2009 tot en met 16 januari 2010. Met ongeveer 50 deelnemers wil deze expositie een breed spectrum van penningkunst laten zien.

Galerie de Ploegh, Pimpelmees 3, 3766 AX Soest, tel: 035-6090411

Openingstijden: woe t/m vrij van 11 tot 17 uur, za van 10 tot 16 uur.

Pennings' eerste

In deze rubriek bespreek ik elke keer mijn eerste penning. Lezers worden uitgenodigd om hun eerste penning te beschrijven en die beschrijving zal dan onder mijn naam in de Nieuwsbrief beschreven worden (cf de Bourbaki-gedachte; zie nummer 1(2008)). Het maakt mij in werkelijkheid niet uit of het werkelijk uw eerste penning was; het zal in deze rubriek wel steeds mijn eerste zijn. Kritische lezers zullen zich afvragen hoe dat kan, maar zij worden er graag aan herinnerd dat op mijn leeftijd het geheugen kortlopend is.

(vervolg van het eerste deel in Keerzijde 2009-8, daarin werden een penning van Wienecke en een penning van Klaassen besproken)

De Cunerakerk is qua ontwerp verwant met de Domkerk in Utrecht en daarom lijkt het logisch om naar een penning met de Domtoren te speuren. Theo van de Vathorst bedient ons op onze wenken, immers hij maakte in 1982 een penning ter gelegenheid van het 600-jarig bestaan van de Domkerk. Ik laat u ook hier weer beide zijden zien, maar het gaat natuurlijk in eerste instantie om de Domtoren-zijde:

De links afgebeelde zijde laat twee middeleeuwse bouwvakkers zien die een waterspuwer (voor de afvoer van het regenwater) naar het dak takelen. De rechts afgebeelde zijde geeft de toren weer. Van de Vathorst heeft het lengteprobleem elegant opgelost door een vogelperspectief te kiezen. De riskante, want mogelijk saaie, tweedeling heeft hij vermeden door de toren uit het midden te plaatsen. Daardoor krijgen we ook meer zicht en aandacht voor het centrale deel van het oude Utrechtse stadscentrum. Links onder zien we het restant dat van de grote Domkerk overbleef na de stormramp in 1674. Hierdoor kwam de toren los te staan van wat we nu nog als de kerk aanduiden, maar wat in feite het koor en het dwarschip daarvan is. De kruisvorm van het dak loopt mooi parallel met de belangrijkste assen in het stratenpatroon (de bovenste “straat” is de Oude Gracht). De kerk dus als centrum van de stad, dat gold zeker voor de kerkenstad Utrecht. De cirkelvorm van de penning past goed bij de beslotenheid van de oude middeleeuwse kern van de stad.

Ik heb me afgevraagd wat er zou gebeuren als de voet van de toren precies in het midden van de penning zou hebben gestaan. In dat geval zou de toren verpietert zijn in het bovenste deel van de penning en zou het stadscentrum er als een theezakje aan gehangen hebben. De penning moet de aandacht vestigen op de Dom en dat doet hij nu ook. De nabijheid van de voet laat ons duidelijk de vreemde gescheiden structuur van de kerk zien. De toren lijkt een eigen leven te zijn gaan leiden; tussen toren en kerkrestant zien we nog de kruin van een boom op het Domplein. Ik vind de penning niet alleen artistiek geslaagd, maar beleef er als Utrechts oud-student ook nog volop plezier aan. Het is leuk om de straten en gebouwen te herkennen en te benoemen. Niet alleen de locaties van populaire studentenkroegen, maar ook, links boven de kerk, nog juist het dak van het Academiegebouw. Daar weer boven het huis van een goede kennis. Hoeveel meer plezier kan je aan een penning nog beleven?

Tenslotte nog een weer heel andere verbeelding van een toren (met kerk) op een ronde penning: de porseleinen, door de Staatliche Porzellan-Manufaktur Meissen uitgegeven penning van de Thomaskirche te Leipzig. Bach was daar organist van 1723 tot zijn sterfjaar 1750 en de penning is uitgegeven in 2000 omdat we toen tweehonderd en vijftig jaar verder waren. Hij is in de toeristenshop van de Thomaskerk nog immer te koop voor minder dan tien Euro. De mij onbekende kunstenaar, de bijsluiter laat ons in het ongewisse, koos een perspectief dat aanleiding geeft tot een driehoeksvorm, altijd prettiger te plaatsen dan een

langgerekte vorm binnen de cirkel. De kerk maakte in werkelijkheid een rankere indruk op mij, maar is toch goed herkenbaar gebleven:

De randtekst omlijst de kerk en volgt de penningrand waardoor een gebalanceerde verdeling is ontstaan. Door dit licht aangepaste perspectief komt de kerkvorm dicht in de buurt van de eveneens vervormde naam van Bach, waarin de A oprijst als een kerktoren met een kruisje in top. De verbondenheid van Bach met deze kerk is hier subtiel uitgebuit door naar een verwantschap in vorm te zoeken; als we de kerk op de voorzijde gezien hebben, herkennen we onmiddellijk het kerkelijk karakter van de componist en zijn werk op de andere zijde. Een verdere vervorming van Bach's naam om tot betere gelijkens met de Thomaskerk te komen zou gekunsteld en potsierlijk zijn geweest. Een echte kunstpenning? In elk geval een aardige herinnering aan het bezoek aan de kerk.

Postzegels

Postzegels bestaan al meer dan honderdvijftig jaar en zolang ze bestaan zijn er vaklieden en kunstenaars ingehuurd om er iets moois van de maken. Bekende kunstenaars die postzegels ontworpen hebben zijn Pijke Koch, Edgar Fernhout, Chris Lebeau, Sierk Schröder, Dick Bruna, Joop Sjollem, Maurits Escher, Jan Sluyters, Harm Kamerlingh Onnes en de lijst kan moeiteloos verder aangevuld worden. Er zijn dan ook ware juweeltjes tussen te vinden. Zouden er mensen zijn die postzegels verzamelen louter vanwege artistieke kwaliteiten en zouden die verenigd zijn in een Vereniging voor Postzegel Kunst? Ik ben in galerieën nooit kunstpostzegels tegen gekomen (al weet ik dat ze bestaan!), zelfs ontwerpen voor postzegels kom je maar zelden tegen in het kunstcircuit. Als zo'n VPK dan bestaat, zou er dan binnen die vereniging veel discussie zijn over wat nog een postzegel mag heten? Moet die van papier zijn? Hoe dik mag hij zijn en vooral ook hoe groot? Groter dan een briefkaart? En als men zich niet aan bepaalde definities wenst te binden (definities staan overigens altijd op gespannen voet met de Kunst), hoever mag je dan Over the Edge gaan? Wordt een postzegel van tien bij vijftien centimeter gewoon grafische kunst genoemd, net zoals een klein etsje soms smalend als postzegeltje wordt aangeduid? Moet een kunstpostzegel noodzakelijk in oplage worden uitgebracht of zijn een paar exemplaren ook acceptabel? Is het belangrijk dat de postzegel een plaats heeft in de kunst? Is het voor de kunst relevant dat iets een postzegel heet? Zouden postzegelverzamelaars lid zijn van, of sterker nog: toegelaten worden tot, deze op kunts gerichte club? Hoe belangrijk is het binnen de club dat iets postzegel genoemd moet worden om het mooi te vinden? In gedachten kun je in deze bespiegeling het begrip postzegel ook vervangen door aquarel, of grafiek, of penning, om maar eens wat te noemen. Deze en andere vragen houden mij soms uit mijn middagslaapje.

Gesignaleerd

Verpakte Vrijheid penning, 2009, 9 bij 9 cm.

Kenneth Niet stuurde mij recent zijn nieuwste penning toe ter bespreking in deze rubriek. Kenneth (niet te verwarren met Kenneth Well, die ik overigens ook beter vind) liet over de penning niet veel los. Ik zou het zelf wel zien, maar hij schreef er wel bij dat hij er steeds meer lol in vindt om zijn ideeën te verpakken in penningen. Dat is hem dit keer ongewoon goed gelukt. De penning doet zelfs enigszins aan een verpakking denken, maar dat is te kort door de bocht.

Dit werk is natuurlijk een artistiek commentaar op het werk van Christo, maar we kunnen ook dichter bij huis blijven. Ten opzichte van De Stijl en Mondriaan heeft Kenneth een veel vrijere lijnvoering. Let bijvoorbeeld op de speels gebogen, haast sensuele, vertikaal. Ook van de beide kruisende diagonalen gaat een sterke zeggingskracht uit. Doordat het snijpunt links is geplaatst, ontstaat er een grote opening aan de rechterzijde, hetgeen de penning een buitengewoon positieve uitstraling geeft. U kunt dat eenvoudig nagaan door de penning 180 graden te draaien: dat levert meteen een zeer negatief beeld op.

Let ook op de lichte draaiing in de onderste diagonaal; een mooi element van ingehouden vibrerende emotie.

De licht uitpuilende vlakken zijn heftig, naast beknotting staan zij ook voor een niet te remmen drang naar vrijheid. We zien dat in de penningwereld in directere vorm terug bij de bekende Boeienkoning van Van de Vathorst; Kenneth Niet heeft zichzelf hier duidelijk meer vrijheden vergund in de expressie van het thema. Een buitengewoon sterke penning is het geworden, uitgevoerd in tegendraadse materialen: tissue-papier, elastiek en brons (tenminste, Kenneth schrijft erbij: in de kern is het natuurlijk toch weer een bronzen penning). Om een wat flauwe woordspeling te maken: Kenneth ken ut wel.

Atelierbezoek

Op zaterdag 24 oktober waren we, met ongeveer 15 penningenthousiasten, te gast bij het bevlogen kunstenaarsechtpaar Henk en Joke Evertzen in Utrecht. Zij maakt onder meer objecten van glas, hij maakt beelden, tekeningen en onder andere ook penningen en die vormden het doel van ons bezoek. Na de hartelijke ontvangst met koffie en zelfgebakken koekjes ging Henk uitgebreid in op de ontwikkelingen in zijn werk. Hij is vele jaren leraar geweest aan de Kunsthogeschool van Utrecht (eerder Artibus) en zijn boeiende manier van vertellen verried het leraarschap. Henk Evertzen werkt in thema's, die elkaar in de tijd min of meer spontaan opvolgen. Zijn penningen (hij heeft een tiental penningen gemaakt) reflecteren deze thema's. Hij werk graag met vorm en contravorm, waarbij objecten die aan een zijde van het penningvlak geplaatst zijn hun effect hebben op de achterzijde.

Interessant is ook de manier waarop de penningen ontstaan. Naast de min of meer klassieke opbouw in was of klei, zijn recente penningen ontstaan door het afgieten van lino'snedes. De groeven in de achtergrond van het uitgesneden gedeelte blijven hierbij bewust zichtbaar en verlenen extra levendigheid aan het penningvlak. Een penning moet in de optiek van Evertzen tekst bevatten en daarvoor hanteert hij een bijna Gotisch handschrift, dat prachtig aansluit op de groeven die ontstaan bij het wegsteken uit het linoleum.

Links ziet u het linoleum origineel, rechts de afgegoten penning (via een negatief tussenvorm). De afbeelding van twee gestalten illustreert de manier van denken van Henk Evertzen: hij werkt in zijn recente beelden graag met bloksgewijs opgebouwde houdingen en doet daarin sterk denken aan het werk van Frits Wotruba (die verleden jaar nog in Beelden aan Zee te zien was).

Het bezoek aan het atelier was bijzonder inspirerend, vooral ook door dat Henk en Joke uitgebreid ingingen op hun technieken. Zo kwamen we tijdens de lunch onder meer aan de weet hoe je prachtig geschept papier kunt maken uit oude melkpakken. Die lunch stond klaar in de huiskamer, die voor de gelegenheid als een soort galerie was ingericht met het werk van het echtpaar. Daar zagen we hoe de creativiteit vorm gegeven werd in glas, gebrandschilderde ramen, glas in lood, keramiek, pastels, schilderijen en bronzen beelden. Hierbij vulden Joke en Henk elkaar vaak aan: Joke maakt het glas, Henk zorgt voor de beschildering. Na een afsluitend glas wijn ging ieder rond een uur of drie 's middags zijns wegs met een aantal goede ideeën in het hoofd.

EINDE VAN DIT NUMMER VAN PENNING'S KEERZIJDE